

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**КОМПЛЕКТ ПРОГРАМ З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ
РОБОТИ
(«Корекція розвитку», «Лікувальна фізична культура»)
ДЛЯ 1-4 КЛАСІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО
АПАРАТУ
(загальна пояснювальна записка)**

Автор: **Чеботарьова О.В.**, кандидат педагогічних наук,
завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального
розвитку
Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

Київ – 2018

Загальна пояснювальна записка

Одним із пріоритетних напрямів реформ Нової української школи є впровадження ефективних корекційно-розвивальних технологій навчання дітей з особливими освітніми потребами. Особливої актуальності набуває забезпечення оптимальних умов для максимальної психофізичного розвитку та реабілітації школярів з порушеннями опорно-рухового апарату, чисельність яких у спеціальних та загальноосвітніх навчальних закладах має тенденцію до зростання.

Наукові дослідження вказують на важливості комплексного підходу до розроблення та реалізації корекційно-розвивального забезпечення навчання зазначеної категорії дітей (Р. Бабенкова, Л. Бадалян, О. Глоба, Е. Данілавичюте, А. Заплатинська, М. Іпполітова, Е. Калижнюк, В. Козявкін, В. Лебединський, І. Мамайчук, В. Мартинюк, О. Мастюкова, О. Приходько, О. Романенко, К. Семенова, Н. Симонова, Л. Ханзерук, О. Чеботарьова, А. Шевцов та ін.).

Органічне ураження ЦНС обмежує можливості розвитку рухової, пізнавальної, мовленнєвої, сенсомоторної сфер дітей з церебральними паралічами. На початковому етапі шкільного навчання у більшості дітей виявляються значні труднощі в процесі формування образу дії, узагальнення досвіду взаємодії з дорослим, перенесення отриманих умінь в подібні умови. Застосування актуалізованих знань відбувається занадто повільно. Однак такі діти здатні засвоїти досвід, подолати труднощі у процесі опанування знань з основних навчальних предметів за умови застосування корекційно-розвивальних технологій.

Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату спрямовані на розвиток рухової, пізнавальної, емоційно-вольової сфери, мовленнєвої та комунікативної діяльності, особистості дитини в цілому. Вони ефективні в інтегрованому і комплексному їх використанні.

Науково-практичний досвід навчання означеної категорії дітей в спеціальних та загальноосвітніх закладах засвідчує позитивну динаміку психофізичного розвитку школярів на основі використання широкого спектру

ігрових, інформаційно-комунікаційних, комунікативних, інтерактивних, проектних, арт-педагогічних технологій навчання.

Комплект програм «**Корекція розвитку**», «**Лікувальна фізкультура**» розроблено з урахуванням Концепції нової української школи, Державного стандарту початкової освіти (2018) і типових навчальних планів для навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату на основі компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів у процесі навчання.

Зміст комплекту програм спрямовано на:

- діагностику стану психофізичного розвитку дитини з порушеннями опорно-рухового апарату;
- подолання порушень з урахуванням механізмів їх виникнення;
- розвиток рухової мобільності з опорою на найбільш збережені функціональні системи;
- нормалізацію м'язового тону організму дитини через інтеграцію мовленнєвої, пізнавальної, рухової діяльності на основі організації загальнооздоровчих заходів з позицій індивідуального підходу до потреб кожного школяра;
- формування здатності здійснювати комунікацію в різних сферах спілкування з урахуванням мотивації, мети і соціальних норм поведінки.

Корекційно-розвиткові програми для 1-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату, вперше розроблені в Україні авторським колективом науковців Інституту спеціальної педагогіки НАПН України та педагогів-практиків експериментальних навчальних закладів України, сприятимуть ефективності освітньо-корекційного впливу для поліпшення стану психофізичного розвитку дітей. Створення умов для розвитку усіх психічних процесів учнів із порушеннями опорно-рухового апарату сприятиме максимальній соціалізації таких дітей у життя.

Для дітей з порушенням опорно-рухового апарату передбачено проведення таких корекційно-розвиткових занять:

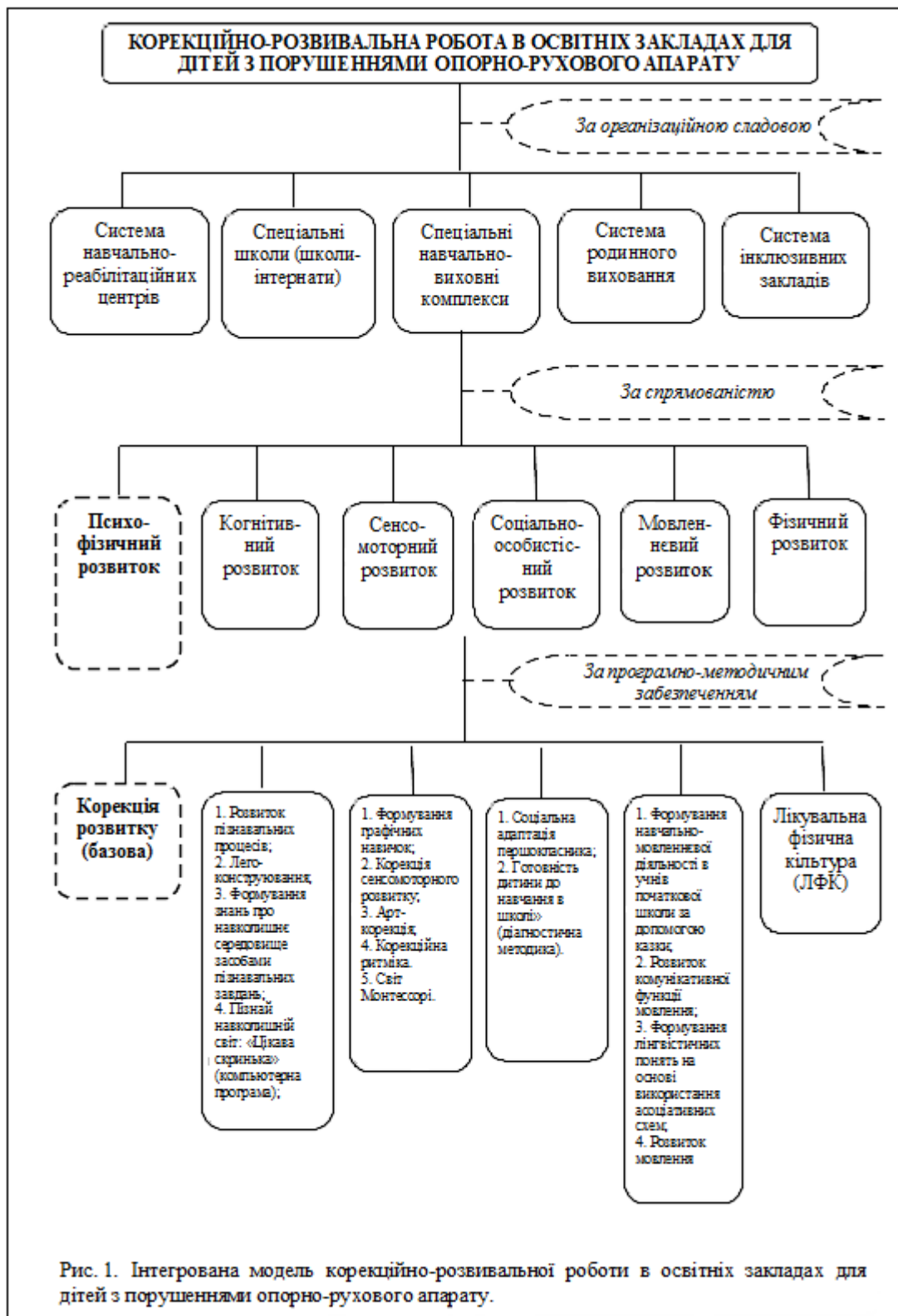
- **корекція розвитку;**

- ЛФК

Корекційно-розвиткові програми для молодших школярів з порушеннями опорно-рухового апарату передбачають базовий зміст і авторські програми, які спрямовані на корекцію широкого спектру порушень психофізичного та особистісного розвитку дітей з метою соціальної адаптації та соціалізації таких дітей в суспільство.

Особлива увага приділяється здоров'язберезувальним технологіям, провідне місце серед яких посідає здоров'яформуючий фактор рухової активності. При ДЦП порушення рухових функцій первинне і являє собою своєрідне відхилення моторного розвитку, яке потребує відповідного корекційного втручання під час формування нервово-психічних функцій. Ураження центральної нервової системи при ДЦП порушує роботу м'язових схем довільних рухів та зумовлює одну з основних проблем становлення рухових навичок, що, у свою чергу, позначається на виконанні соціально значущих вправ та дій. Тому важливим завданням педагогів є формуванню життєвої компетентності у дітей в процесі набуття практичних знань і умінь, базових навичок комунікації і соціально-побутової адаптації, набутих в процесі навчання і комплексної реабілітації.

Зміст корекційно-розвиткової роботи з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату передбачає тривалу і послідовну допомогу фахівців і батьків в усуненні рухових, інтелектуальних, мовленнєвих, поведінкових порушень з урахуванням специфіки соматичного, неврологічного і психічного стану дитини, її індивідуальних особливостей.

На рис.1 представлено інтегровану модель корекційно-розвивальної роботи в освітніх закладах для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Корекційно-розвивальна робота з учнями з порушеннями опорно-рухового апарату повинна здійснюватися після комплексного обстеження дітей фахівцями закладу (психологом, учителем-дефектологом, логопедом, інструктором ЛФК та

ін.) і охоплює конкретні напрями роботи, орієнтовані на поліпшення психофізичного розвитку школярів в цілому, попередження труднощів у навчанні, забезпечення соціальної адаптації та інтеграції в суспільство.

Корекційно-розвивальні програми «Корекція розвитку», «ЛФК», розроблено відповідно до сучасних вітчизняних наукових досліджень, вимог змісту освіти, з урахуванням загальних і спеціальних принципів навчання дітей шкільного віку: науковості, системності, доступності. Пояснювальна записка до кожної з програм містить необхідну інформацію для педагогів-практиків, яка допоможе їм орієнтуватися в структурі програми, зрозуміти методичні вимоги до проведення занять та діагностиці досягнень школярів.

Програма «Корекція розвитку (базова) має блочну структуру та передбачає:

- розвиток і корекцію рухової сфери;
- розвиток сенсорних функцій;
- розвиток пізнавальної діяльності;
- корекцію мовленнєвого розвитку;
- психокорекцію особистісного розвитку учня.

До кожного блоку підібрано зміст (ігри, вправи, завдання тощо), окреслено завдання корекційно-розвивальної роботи.

Базову програму доповнюють авторські програми, які розкривають та поглиблюють основні напрями розвитку дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Так, колективом авторів розроблено наступне програмне забезпечення:

- **«Соціальна адаптація першокласника»,**
- **«Розвиток пізнавальних процесів»,**
- **«Формування графічних навичок»,**
- **«Корекція сенсомоторного розвитку»,**
- **«Лего-конструювання»,**
- **«Арт-корекція»,**
- **«Формування навчально-мовленнєвої діяльності в учнів початкової школи за допомогою казки»,**
- **«Розвиток комунікативної функції мовлення»,**

«Формування лінгвістичних понять на основі використання асоціативних схем»,
«Формування знань про навколишнє середовище засобами пізнавальних завдань»,
«Пізнай навколишній світ»,
«Цікава скринька» (комп'ютерна програма),
«Корекційна ритміка»,
«Світ Монтесорі»,
«Розвиток мовлення»,
«Готовність дитини до навчання в школі» (діагностична методика).

До програм окремо наводяться загальні *методичні рекомендації* щодо корекції порушень психофізичного розвитку учнів з порушеннями опорно-рухового апарату, що дозволить в умовах спеціального та інклюзивного навчання покращити ефективність корекційно-розвивальної роботи.

На кожному етапі навчання корекційні заняття мають конкретні завдання, що підпорядковуються спільній меті – створенню у дітей основи для засвоєння програмового матеріалу, тобто розширення їх знань та формування уявлень про оточуючий світ (розвиток пізнавальної діяльності), розвиток просторових та часових уявлень, формування елементарних рухових навичок тощо.

Побудові програми корекційно-розвивальної роботи передують психолого-педагогічне вивчення кожної дитини.

Особлива увага звертається на вивчення стану психофізичної готовності до навчання дітей першого класу. Увага педагога-дефектолога спрямовується на вивчення рівнів мовленнєвого, загального розвитку та готовності до навчання.

При цьому визначається:

- 1) ступінь орієнтації дітей в найближчому оточенні (сім'я, іграшки, розваги, уявлення про пори року тощо);
- 2) стан елементарних математичних уявлень;
- 3) уміння використовувати наявні знання;
- 4) стан розвитку узагальнень (уміння називати узагальнюючим словом групи споріднених предметів і вміння називати предмети, що

входять в споріднену групу);

- 5) здатність розрізняти форму, колір;
- 6) кількісні і просторові співвідношення;
- 7) стан розвитку моторики.

Паралельно проводиться логопедичне обстеження. Обстежується загальний стан розвитку мовлення, стан мовленнєвого дихання, голосу, темп, виразність мовлення.

До рекомендованих видів та методів роботи віднесено:

- кінезіологічні вправи та комплекси;
- ігрові вправи;
- методики раннього розвитку;
- дидактичні вправи;
- використання наочності;
- релаксаційні вправи;
- рухливі ігри.

Результати корекційно-розвивальної проведеної роботи ретельно аналізуються та узагальнюються.

Отже, корекційно-розвиткова робота з дітьми із порушеннями опорно-рухового апарату передбачає тривалу і послідовну допомогу фахівців та батьків в усуненні рухових, інтелектуальних, мовленнєвих, поведінкових порушень з урахуванням специфіки соматичного, неврологічного та психічного стану дитини, її індивідуальних особливостей. Програма корекційно-розвивальних занять реалізується через базову програму «Корекція розвитку», в якій розкрито основні напрями корекційно-розвивальної роботи, та шляхом використання широкого спектру запропонованих програм (або елементів їхнього програмного змісту).

Окреслені напрями корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми, які відображено в базовій програмі корекційно-розвивальних занять **«Корекція розвитку»**, та **авторських програмах** з поглибленого корекційно-розвивального впливу на порушені функції (розвиток рухової сфери, пізнавальний, психосоціальний, мовленнєвий, сенсорний розвиток) спрямовано

на удосконалення психофізичного розвитку учнів із порушеннями опорно-рухового апарату. Програми характеризуються спрямованістю на реалізацію принципу варіативності, який передбачає добір навчального матеріалу відповідно до важливих напрямів розвитку дітей, урахування матеріально-технічного та кадрового забезпечення навчального процесу, віково-статевих особливостей учнів та їхніх інтересів.

Фахівці можуть використовувати авторські програми або елементи програм для посилення корекційного впливу в залежності від особливостей психофізичного розвитку дітей. Використання програм корекційно-розвиткових занять сприятиме забезпеченню полісенсорної взаємодії всіх збережених функцій дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, забезпечить умови їхньої соціальної адаптації, сприятиме подоланню труднощів у освітньому процесі.